П. Костенко.

СОЦІЯЛІСТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ І ВИЗВОЛЕНЄ НАЦІЙ

(Розвідка написана для "Укр. Робітничих Вістий".)

(Продовжене.)

Як же представляєть ся конкретно справа національного визволеня в процесі соціялістичної революції?

Поперед всього вкажемо тут на те, що інтернаціональний соціялістичний рух у своїм відношеню до національної проблеми пройшов довгу еволюцію, аж доки дійшов через невиразну, а то й ворожу позицію І. і ІІ. Інтернаціоналу, до тої вже ясної, принаймні теоретично, формулїровки, яку дав її ІІІ. Інтернаціонал. Почавши від положеня, що так звані неісторичні народи не мають ніякої будучности і засуджені на загибіль — винародовлене, асіміляцію тощо, — соціялістичний Інтернаціонал працюючих (не тільки ІІІ., але до якоїсь міри і ІІ.) прийшов нині, як знаємо, до цілком инших, протилежних висновків: не можна засуджувати націй на смерть, чи на поневолене; соціяльно-економічне визволене працюючих з під гнету капіталістичного устрою повинно одночасно і назавше усунути і національне поневолене.

В сій еволюції, в сім визнаню за всіма націями однакових прав на буте, на вільний розвиток знаходить своє виявлене признаня працюючими масами всього світа свого рода етичної норми про рівноправність та рівноцінність окремих людських одиниць і цілих груп працюючих, яке (признане) послідовно випливає з прінціпу інтернаціональної солідарности всіх працюючих, без національних і расових ріжниць, в їх боротьбі проти капіталістичного визиску за нове, трудове, соціялістичне суспільство.

Зазначена еволюція в поглядах інтернаціонального соціялізму на національну проблему відбулась під впливом історичних фактів. Европейські суспільства виявили виразну історичну тенденцію до твореня національних держав. Тенденція ся йшла в парі з розвитком капіталістичних форм продукції.

Вже під кінець середних віків в основі склались, а на протязі XVI.—XIX. віків цілком розвинулись у новочасні модерні нації Еспанці, Французи, Англійці, Німці та Італійці. Сю саму тенденцію помічаємо далі в середній і східній Европі. Процес твореня національних держав захоплює европейську Турцію: Греки, Серби, Болгари, Румуни піднімають боротьбу за національне визволене. Чехи довгий час борять ся за національну державність в Австрії, Поляки в Росії. Здавалось засуджені на вимерте чи денаціоналізацію народи уконституванись вкінці як національні держави. Народи, що довгий час жили спільним житєм — розлучають ся і творять окремі держави. Так Швеція відокремлюєть ся в 1905 році від Норвеґії.

Пробиваючи далі шлях в аґрарні, кольоніяльні країни фінансово-імперіялістичний капітал викликав і тут буйні національні рухи. В парі з гнобленем недержавних, кольоніяльних народів він викликав розвиток продукційних сил в кольоніяльних країнах, витворив там національно-свідому інтеліґенцію, міщанство, пролетаріят і тим самим зміцнив стремлїнє поневолених націй до повного — політичного, економічного і культурного — національного визволеня з під гнету метрополій — в формі утвореня самостійних національних держав.

Кінець всесвітної імперіялістичної війни 1914—1918 рр. розбурхав ще дужче національно-визвольні рухи і викликав в результаті розпад розбитих у війні імперіялістичних держав конґльомератів (Росії та Австро-Угорщини) на їх складові національно-економічні орґанізми.

Так початок соціялістчної революції зійшов ся з низкою національно-визвольних революцій (українська, польська, грузинська, вірменська, латишська, чехословацька, ірляндська, фінляндська і т. д.). Сї революції, втягаючи у свій вир в ролі активних чинників не тільки працюючі — робітничі та селянські верстви, але й буржуазні, дрібнобуржуазні й міщанські кляси, з необхідности були в своїм початку буржуазно-демократичними. Такою національно-визвольною була в своїм початку і українська революція, будучи направлена на еманціпацію України від метрополії — Московщини. До згаданих революцій через якийсь час прилучилась низка нових національних революцій — в Індії, в Єгипті, в національно-многоликому великому Сході. Деякі з них розвинулись з національних в соціялістичні революції, деякі спинились на першій фазі — твореня буржуазно-демократичних національних держав.

Але історично даний факт зостаєть ся фактом: буйний розвій національних революцій, викликаний попереднім розвитком суспільно-економічних відносин капіталістичної доби. А факти примушують з собою рахуватись, розбивають старі теорії, дають підставу і стимул для нових рішень ріжних проблем, в тім числї і національної.

В якім же відношеню стоять сучасні національні рухи до процесу соціялістичної революції?

У відповідь на се питанє треба виразно сказати, що сучасні національно-визвольні рухи стають в дуже великій допомозї пролетаріятови в його боротьбі за соціялістичну перебудову суспільства. На таку точку погляду став і ІІІ. Комуністичний Інтернаціонал, розвинувши велику акцію в напрямку підтриманя національних рухів в кольоніях великих капіталістичних держав-трестів.

Инакшого відношеня до національно-визвольних революцій з боку революційних соціялістів і не може бути. Сї революції в краях кольоніях, являючись історично неминучим фактом, йдуть до здійсненя своїх завдань через розбите найбільших фортец капіталізму — великих імперіялістичних ріжнонаціональних держав і тим самим обєктивно полекшують досягнене завдань соціялістичної революції в стадії руйнації останною старих буржуазних імперіялістичних держав.

Та тут повстає питанє: як ставитись до національно-визвольних рухів в дальшім процесі, коли розбите тої чи иншої імперіялістичної держави являєть ся доконаним фактом? Як визначити той момент, коли національні революції повинні вступити в фазу чистої соціялістичної творчости?

Вирішене сього питаня залежить від богатьох технічних моментів, які можуть бути узгляднені лише на місці, в конкретних обставинах, але разом з тим залежить воно чи ще не в більшій мірі і від загального принціпового розвязаня національної проблеми. Треба виходити при сім з того основного положеня, що національне питанє не можна розвязати инакше, як тільки після засади признаня за працюючими всіх націй права на нічим необмежене національно-державне самовизначене. Прінціп рівности всіх націй, який виключає поділ націй на більш і менш вартісні нації і звязане з сим поділом підпорядкованя одних націй другим, сей прінціп повинен бути послідовно переведений до самого кінця.

Немає сумніву, що пролетаріят передових капіталістичних країн являєть ся безумовно найбільш розвиненою і найбільш свідомою, а через те немов би й найбільш вартісною частиною міжнародної армії праці. Але завданє соціялістичного революційного руху не може полягати в тому, щоб виділити в особливу верству індустріяльний пролетаріят самих розвинених промислово країн і таким чином зберігти в нових, соціялістичних формах старий зміст — елементи національного і соціяльного поневоленя (визиск націями високорозвиненими націй малорозвинених).

Нації повинні визволитись. А щоб се сталось, треба виходити з історично даного факту істнованя ріжних націй і з сього факту виходити в методах розвязаня національної проблеми. Вже в Комуністичнім Маніфесті (Маркса і Енґельса) знаходимо дорогоцінні вказівки на необхідність саме такого конкретного підходу до розвязаня національного питаня. "Хоч і не змістом, так за те формою, боротьба пролетаріяту з буржуазією є насамперед національною боротьбою. Пролетаріят кождої країни мусить насамперед упорати ся з своєю власною буржуазією". І далї: "Тим самим, що пролетаріят насамперед мусить здобути собі політичне пановане, зорґанізувати ся в національну клясу, сам улаштуватись яко нація, тим він сам є національним" — і створена ним держава має бути національною. Додати до сих основних думок можна мало що, в першу чергу хіба тільки те, що вони повинні прикладатись в однаковій мірі як до націй "великих", історичних, так і до націй неісторичних, недержавних, поскільки вони виявляють стремлїнє до створеня власних національно-державних форм.

По тих коротких словах основоположеників наукового соціялізму заложено безумовно глибокий зміст. Дійсно, являючись єдиним по своєму змісту інтернаціональним процесом, соціялістична революція має неминучо відбуватись в національних формах, в формі твореня національних робітничо-селянських держав як працюючими бувших пануючих, так і працюючими масами бувших поневолених, недержавних націй.

Які ще мотиви можуть бути приведені для обґрунтованя повищої тези? Чи не приведе послідовне переведене її в житє до розбитя єдиного революційного фронту працюючих, до економічних труднощів, до шкоди соціялістичній революції? Як далеко взагалі можуть йти сї "самостійницькі" тенденції в моменті соціялістичної перебудови сучасного суспільства?

У відповідь на поставлені питаня поперед всього треба сказати, що національна державна орґанізація працюючих мас поневолених народів являєть ся необхідною умовою дійсного формального завершеня процесу національного визволеня, необхідною умовою ліквідації пережитків націоналізму та шовінізму й розчищеня ґрунту для перетвореня національно-визвольних, буржуазно-демократичних революцій у внутрішні клясові горожанські війни. Тавро, накладене національним поневоленем на психіку працюючих як пневолених так і гноблячих націй мусить бути стерто геть до кінця. Поневолені нації повинні перебороти почуте недовіря і ворожости до націй гнобительок; працюючі маси націй гнобительок повинні навчитись поважати і вважати за рівнорядних і рівноартних собі бувших паріїв. Шлях до сього — дати всім націям, бажаючим того, фактичну можливість створеня національних републик.

(Кінець буде.)

ЛИСТ ЛЄНІНА.

Ленін написав на пятий зїзд всеросійських професійних спілок листа, в якому зазначив, що положенє в радянських републиках тяжке, бо нема засобів на відбудову. Західні капіталісти хочуть привернення приватної власности і від сього узалежнюють уділенє кредиту, та сього радянські републики не зробили і не можуть зробити під ніякою умовою. Робітники і селяни мусять власними силами будувати соціялістичну державу. Тому відбудова — се найважнійша справа під сучасну пору.

ВСЕУКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ ДІЯЧІВ ІНДУСТРІЯЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.

В 197 ч. "Вістий" з 5. вересня 1922 читаємо, що: "2. вересня вранці відкрила ся в будинку освіти (в Харкові) всеукраїнська конференція діячів індустріяльно-технічної освіти".

Після того, як було ухвалено порядок денний, слухають доклад:

Про заведенє індустріяльно-технічної освіти. Докладає тов. Ряппо. Докладчик зазначує, що в основі сучасного розвитку людности лежить техніка, а активні сили техніки — се робітнича кляса і наука.

Через те, що індустрія є основа розвою робітничої кляси, на ній повинна вирости і базувати ся пролетарська освіта.

Зясовуючи завданє індустріяльно-технічної освіти докладчик зазначує, що типи шкільних установ повинні визначати ся тими основними кваліфікаціями, які є в продукції кождої спеціяльности, а саме: кваліфікація рядового робітника, майстра, або техніка вузької спеціяльности і висша кваліфікація інжинера — орґанізатора.

Говорячи про окремі типи освітних установ т. Ряппо вказує, що профшкола є закінчене 7-ми річної трудової школи соціяльного вихованя і дає розвиток і передпосилки до певного фаху. Більшу частину курсу складають загально освітні дісціплїни, що орієнтують ся в бік індустрії.

Індустріяльна школа складаєть ся з таких трох частин: шкільної, індустріяльної і клюбної.

До програмової реґляментації належить не тільки шкільна, але й продукційна частина, щоби всебічно й послідовно проходити курс від простого до складного, від окремого до загального.

Закінченої технічної кваліфікації профшкола дати не може, але вона передбачає по скінченю практики на відповідних підприємствах, щоби дати кваліфікованого робітника.

Переходячи далї до справи про утворенє технікумів тов. Ряппо підкреслює, що технікуми, які підготовляють майстрів і інжинерів вузкого фаху, повинні бути виключно практичними освітними установами. Програму слід доповнити і збільшити коштом інститутів даного часу.

Інститут як вища школа повинен давати інжинерів, орґанізаторів цілої галузи продукції.

До інститутів повинні вступати тільки інжинери — практики або майстри, щоби зробити ся вченими інжинерами.

Що до науково-дослідної катедри, то на неї слід покласти завданє підготовки молодої професури.

Наприкінці т. Ряппо торкнув ся справи керованя освітними і науковими установами і зазначив, що науково-дослідними катедрами повинні керувати колеґії. Керованє інститутами повинно бути одноосібне, технікумами комбіноване, а в профшколах слід залишити самокероване.

На ранішному засїданю було також вислухано доклад тов. Немоловського про діяльність індустріяльно-технічного відділу.

Докладчик т. Немоловський детально зупиняєть ся на становищі індустріяльно-технічних шкіл. Між иншим докладчик вважає недоцільною орґанізацію профшкіл по окремих спеціяльностях ріжними господарськими орґанами, поза пляцами і відомом індустріяльної технічної освіти.

На погляд докладчика всї індустріяльні школи повинні бути в Індустріяльній Технічній Освіті.

Що-ж до матеріяльного становища шкіл, то технікуми на 75 відсотків одержують постачаня і субсидії від Главпрофоса, профшколи, по більшости лишають ся на місцевому утриманю, при чому заводить ся платня за навчанє.

Потім з докладом про працю індустріяльних інститутів (технольоґічний — в Харкові, політехнічні — в Київі і Одесї) виступав проф. Столяров. Дефекти навчаня професор бачить в короткому часї навчаня, у відсутности певних методів навчаня і точно розроблених програм.

В дебатах брали участь представники з місць. Дехто говорив про необхідність районованя профшкіл і технікумів в пролетарських районах для збільшеня кадру пролетаріяв-учнів. Частина делеґатів визнавала потрібним зберегти соціяльно-економічні профшколи, зупинили ся також на необхідности створеня детально розроблених методів навчаня.

Потім зїзд розділив ся на 4 секції і перейшов до секційної роботи.

Проф. Головченко читав доклад про індустріяльний технікум. Він зазначує, що тільки після того, як буде добра профшкола, ми можемо будувати технікум.

Що до шкільних плянів технікумів, то докладчик зазначує, що видані індустріяльною технічною освітою пляни безперечно треба переробити, особливо в частині орґанізаційних дисціплїн. Він гадає, що колективна праця активного вчительства протягом цікільного року дасть змогу ясно накреслити сї пляни.

Що до орґанізації управління технікума, докладчик зазначує, що воно мусить бути на пів автономне, анальоґічно завкому.

Відтак проф. Столяров докладав про індустріяльні інститути. Проф. Столяров каже, що вони мають своїм завданем випускати керовників-фаховців і орґанізаторів висшої кваліфікації. Інжінер-орґанізатор є фаховцем в галузи народного господарства і від нього вимагаєть ся широкої науково-технічної освіти в межах студійованої галузи техніки, широкого знайомства з питанями орґанізаційно-господарськими і економічними і деякий мінімум практичних навиків в певній галузи. Що до розподілу і меж спеціялізації в інститутах, докладчик зазначує, що в основу сеї роботи треба було би покласти мірковане справжних потреб промисловости та певної кількости педаґоґічних сил і ресурсів.

Через се, відкрите нових відділів спеціялізації, повинно відбувати ся лише після погодженя з господарськими орґанами України і з дозволу Главпрофоса. Треба також обмежити звужене спеціялізації в інститутах, передавши се завданє технікумам.

Далї докладчик говорить про форми навчаня на курсах і поділ шкільного року.

АРЕШТОВАНЯ З ПРИВОДУ КОРОНАЦІЇ КОРОЛЯ.

БУКАРЕШТ, 18. жовтня. — Сьогодня звільнено з арештів 500 осіб, запроторених там на три дні, в яких відбували ся торжества з приводу коронації королївської пари. На протяг того свята поліція замикала кождого, проти кого мала хоч би найменше підозрінє. Навіть в Росії за царських часів не роблено таких строгих мір без печенства перед замахами, як ті, які заряджено підчас коронації румунських володарів.

На кілька днів перед коронацією тисячі поліційних аґентів стерегли пильно всіх входів до міста Альба Юлія, де відбулась коронація, і розслїджували докладно рухи кождого чужинця. Подібні міри заряджено також в Букарешті та инших містах.

Виїзд Скобелєва до Москви.

"Oeuvre" повідомляє, що Скобелєв, який уважаєть ся делеґатом совітського уряду в Парижі, виїздить до Москви в цілях вияснення справи поліпшеня совітсько-французьких відносин.

"НОВА УКРАЇНА" І СТАРЕ ЯНИЧАРСТВО.

В Празї виходить "безпартійний" двотижневик "Нова Україна". В його "безпартійність" можуть повірити тільки люди з Марса. Фамілії постійних співробітників найкраще доказують, що під плащиком безпартійности ховають ся заслужені соціялзрадники — переважно бувші міністри і радники міністерств У.Н.Р., як М. Шаповал, екс-комуніст Левинський, Б. Мартос, О. Мицюк, С. Гольдельман, М. Галаґан, Н. Григоріїв, І. Паливода, Б. Матюшенко і др. Збанкротованим міністрам, що своєю роботою стратили всяке довіре в масах, довело ся на старість, після кількалїтної ганебної торговлї українським трудовим народом, відречи ся своїх партій і назвати себе "безпартійними". Та помимо хитромудрої марки "безпартійности" соціялзрадникам таки не вдаєть ся заховати своє гидке обличе Юдів. Сторінки "Нової України" переповнені звичайно найпоганїйшими лайками і помиями виливаними на радянську владу і комуністичну партію. Ми не дивуємось сьому, бо від таких типів нічого кращого надіятись. Ми хочемо тільки звернути увагу українського робітництва, на скільки нахабні сї людцї, що називають себе "соціялістами". Немає мабуть ні одного числа "Нової України" (видаваної за чешські гроші), де-б відомий демаґоґ і чорносотенець М. Шаповал-Сріблянський не згадував про "яничарство". В нього яничар — кождий Українець-комуніст чи соціяліст, що не належить до партії пражських "безпартійних" або "Закордонної" ґрупи (5 чи 6 типіків!) укр. соц. революціонерів. Але пан екс-міністер Шаповал аж до того забуваєть ся, що називає навіть яничарами всїх тих, котрі служили консервативній Антанті та польській шляхті, заключали Берестейський Мир та вели на Україну німецьких імперіялістичних ґенералів. А невже забув так швидко пан Шаповал, що і він брав живу участь у вислужуваню всїм сим "богам"? Він же був тоді міністром, членом уряду!

І сей тип має ще на стільки відваги, щоб називати себе "соціялістом" тоді, коли вперто твердить, що "краще для нас, як буде російська монархія, ніж має бути Радянська Україна". Радянська влада для Шаповала, Григоріїва, Мартоса і цілої шайки їх лакеїв — се окупація. Цікаво тільки, чому німецьку окупацію (заведену Шаповалом і Спілкою) українські трудові маси зліквідували протягом двох місяців, а радянська (по словам шаповаловців) держить ся цілими роками? Тому, панове екс-міністри, бо працюючий народ України пізнав надто добре вас і, ліквідуючи німецьку окупацію, зліквідував і вас самих. З того часу ви тільки один раз були "однодніввкою - метеликом", але під напором повставших українських робітників і селян покотились раз на все via Волочиськ.

Фатальна помилка революції (пане Григоріїв Ваш!) не в тому, що на Україні радянська-соціялістична влада, а в тому, що всї ви ходите ще живі і туманите людям голови. Яничарство, про яке згадуєте так часто, се не "новітне", а старе-старезне, і штаб сього свідомого яничарства — ваша компанія. Зробите дуже розумний вчинок, коли перезвете свій "безпартійний" орган "Нова Україна" на "Стара Україна", бо в справжній Новій Україні немає більше яничар і зрадників рідних трудових мас. Вони — се ви, що підбираєте огризки з чешських буржуазних столів та зуживаєте їх на замилюванє очий другим. "Великий пророк нової України" — "соціяліст" Шаповал-Сріблянський з своєю шайкою можуть бути спокійні за своє майбутнє. Вони-ж піклують ся і виховують цілі кадри нових зрадників. З Польщі, з усяких дефензив і таборів приїздять все нові резерви, а "Українська Господарська Академія" в Чехії, під протекторатом Шаповала і спілки, в 99% складаєть ся з самої чорної реакції, погромщиків, бувших бандитів і польських дефензивістів-петлюрівців. Ось робота українських інтеліґентів — лївих "соціялістів"! На жаль, чешський уряд видає сотні тисяч на се і то тоді, коли 250 тисяч робітників вмирає з голоду!

("Наша Правда".)

ВІСТИ ЗІ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

ПЕРЕМИШЛЬ.

Перший наглий суд — перша компромітація. — ..."Ой, там гуляла бідна голота"...

В суботу і неділю відбув ся в Перемишлї наглий суд над двірським наймитом Миколою Вусом з Яворіщини, якого обжаловано за підпал двора польського ґрафа Чосновского. Вуса арештовано на донос одного з двірських посіпаків і відвезено спершу до Львова, а опісля автом до Перемишля. З нетаєною радістю розписувала ся тоді львівська польська преса, що зловлено українського саботажника і що мотузок, на якому він повисне, буде чейже пострахом для українських бандитів. Не менша сензація була в сам день розправи в Перемишлї.

Та дводневна розправа показала що иншого. Виявило ся, що Микола Вус не винен і що впав він жертвою доносу. В часї розправи богато цікавих річий вийшло на світло дня. Обжалований представив трибуналови і зібраній публиці, якими методами його переслїдувано на львівській поліції і як немилосердно його били в часї слїдства. Всї свідки однозгідно зізнали, що обжалований невинен, наслїдком чого перший наглий суд над українським саботажником покінчив ся повним фіяском і справу передано звичайному судови.

В ту саму суботу, коли в мурах перемиського карного суду, невинний чоловік стояв перед смертю, кількадесять тільки кроків далї, в салях Народного Дому відбували ся вечерниці з танцями, уладжені українськими студентами. Навіть в так поважну хвилину, цвіт народу, українська молодь не зуміла собі відмовити сеї приємности і в той час, коли обвинений стукотів зубами зі страху перед смертю, вона також вистукувала... ногами і забавляла ся до білого дня. А може в сей спосіб бажала вона упримнити увязненому безсонну ніч, знаючи, що перемиська тюрма так близько, що балеві звуки туди легко можуть долетїти. Перемиське студентство вкрило себе на довгі роки нестертим пятном ганьби. В сучасний момент суспільність повинна не щадити їм строгого осуду і імена їх помістити на чорній дошці. ("З. і В.")

Комуністична Спілка Пролетаріяту Міст і Сїл в Польщі і її кандидати.

Комуністична спілка поставила своїх 32 кандидатів. Між ними відомі загалови робітників: Домбаль Тома, Варшава, слїдча тюрма; Ланьцуцкі Станислав — відомий комуністичний посол і Варшавскі Адольф Юрій (Варскі), літерат.

НОВА ДРАМА.

Вже вийшла з друку і продаєть ся в редакції "Укр. Роб. Вістий" нова книжка п. н.:

ПЕРЕД БУРЕЮ

Є се драма на чотири дії, яка малює боротьбу робітників в Росії за часів керенщини, на передодні пролетарської революції. Тому вона і називаєть ся "Перед Бурею". Драма ся надаєть ся до вистав.

Ціна примірника 35 ц.

Замовленя шліть сейчас же на адресу:

Ukrainian Labor News
Cor. Pritchard & McGregor
Winnipeg, Man.